

Alkohol z pohledu postižených

Chaloupka-Risser, C., Schützhofer, B. & Strobl-Unterweger, C.

*Wien-Graz
Leden 2015*

Shrnutí

Alkohol (alkoholový zámek) je v současné době používán v několika zemích a jsou tedy k dispozici mnohé poznatky z jeho užití.

Proč je ovšem nutné diskutovat rehabilitaci řidičů a/nebo toxikologické kontroly konzumentů alkoholu? Přestože alkohol slouží k zamezení řízení vozidla pod vlivem alkoholu, nelze se spokojit s tímto opatřením. Je nutné zvolit řešení, které je komplexní a trvale přínosné pro bezpečnost silničního provozu.

O dlouhodobém úspěchu tohoto opatření lze hovořit pouze tehdy, jestliže došlo k eliminaci jízd/řízení pod vlivem alkoholu i poté, co byl alkohol odstraněn. Nicméně autoři Marques et al (2003), Clip (2009), Nickel & Schubert (2012) a Hauser et al (2014) dospěli ve svých studiích k poznatku, že bez doprovodné psychologické intervence je účinek alkoholu (který je považován za penalizaci srovnatelnou s odnětím svobody či s peněžní pokutou) limitován (s. Marques & Voas, 2012):

„Alkohol není program sloužící k terapeutické změně chování. Alkoholoví delikventi si mohou osvojit strategii v pití alkoholu, ale pít nepřestanou. S cílem dosáhnout abstinence v provozu se monitorovací orgány mohou pokusit o lepší využití období, kdy je alkohol instalován ve vozidle, zatímco konzum alkoholu je částečně držen pod kontrolou. Studie z Texasu dokládá, že účastníci alkoholového programu v rámci soudního rozhodnutí byli snadněji přístupní motivační intervenci při níž byla použita a diskutována data udávající koncentraci alkoholu (BAC) v jejich vzorku krve.

Zamezení zranění je také jednou z možností, při níž je adaptace chování omezena na působení alkoholu (redukce jízd pod vlivem alkoholu), bez přímého zaměření na konzumaci. V čem se alkohol-delikventi liší a jak zamezují vyřazení z provozu v důsledku nálezu alkoholu v krvi (BAC)?

O tom je málo známo, ale pokud nezmění svoje zvyky (řízení v opilosti), tito delikventi si osvojují jen takové změny, které je nenutí omezit ani jedno z obou. Studie sledující tyto adjustace jsou nápomocné při rozvoji intervencí.”

Hlavní pozitivní efekt alkoholu je kritérium dlouhodobé (trvalé) změny, tj. řidič, který usedne za volant střízlivý i po odstranění alkoholu. Pohlédneme-li ovšem na studie z EU, je zřejmé, že většina programů pozbývá svých pozitivních účinků poté, co byl alkohol odstraněn (Bax, Kärki, Evers, and Mathijssen Bernhoft, 2001). Jak vyplývá z doporučení EU, jestliže je v rámci soudního nařízení nainstalován alkohol, musí být jeho užití doprovázeno rehabilitačním programem, aby se posílil dlouhodobý efekt tohoto opatření. K zajištění toho je nutná zásadní změna v přístupu ke konzumu alkoholu. V Rakousku jsou rehabilitační programy nařízeny zákonem, aby bylo možné dosáhnout změn jak v postoji, tak v chování.

Evaluační studie rehabilitačních programů ukazují, že pravděpodobnost recidivy klesá o polovinu již v průběhu zákonné probační doby (s. např. EU projekt DRUID, Bukasa et al 2008). Jedna ze studií v Rakousku (KfV; Schützenhöfer & Krainz, 1999) prokázala, že tři roky po

ukončení rehabilitačního kurzu 22,7% řidičů mělo recidivu, zatímto v kontrolní skupině řidičů bez doprovodného programu recidivovalo 42,2% řidičů.

Ve studii s 324 účastníky 85% z nich (282 osob) udalo, že po absolvování tréninku byli schopni redukovat konzum alkoholu a kolem 90% účastníků (299 osob) bylo schopno po měsíčním tréninku nalézt novou strategii pro pití & řízení. Účastníci se také shodli na tom, že samotný alkohol (bez doprovodného programu) by je nemotivoval.

Z perspektivy dopravní psychologie vychází další aspekt, který hovoří proti použití alkoholů pro (soukromé) řidiče: odebrání řidičského průkazu má – vedle preventivního účinku – pragmatický dopad: až v situaci, kdy auto není k dispozici, jsou lidé nuceni zvážit jiné alternativy pro osobní dopravu. Mnozí z nich jsou zvyklí jenom na auto, nikdy nepoužívali veřejnou dopravu, nemají s ní žádnou předchozí zkušenost a mají proto hodně zábran a výhrad. Zkušenosti s veřejnou dopravou získají teprve po ztrátě řidičáku a tyto nové zkušenosti vedou k nalezení nových strategií pro pití v situacích, kdy nemají auto k dispozici.

Alkohol – žádná záruka profesní integrace

Příslušné orgány často argumentují tím, že instalací alkoholu se zabránilo ilegálnímu řízení auta (ve stavu opilosti), a že to zároveň delikventním řidičům umožní zachovat si jejich profesní integraci resp. nezanedbat zaměstnání. Toto tvrzení vychází z domněnky, že k ilegálním jízdám se uchylují řidiči proto, aby si mohli udržet zaměstnání. Naše studie ovšem ukázala, že ilegální jízdy mají hlavně privátní účel, nikoliv profesní. Z pohledu dopravní psychologie s tím koresponduje hypotéza, že ilegální řidiči mají nízké povědomí o právních normách což, vedle jiných možných aspektů, může vysvětlit jejich riskantní a nezákonné chování. Lze tedy očekávat, že cílová skupina delikventních řidičů se bude snažit obejít zákaz řízení v podobě alkoholu ve vlastním autě tím, že použijí jiné auto. Alkohol instalovaný v nákladáku zajišťuje, že řidič bude střízlivý. Tato jistota není dána, jestliže se jedná o privátní auto, opilý řidič má možnost řídit jiné auto. Z naší studie vyplynulo, že řidiči mají v průměru tři auta k dispozici (firemní auto, auto partnera nebo rodičů,..).

Navzdory všem technickým vymoženostem nesmíme zapomínat na to, že je to člověk, lidská bytost, který auto řídí anebo obchází kontrolní mechanismy. Jestliže řízení auta v opilosti má být eliminováno úplně, je nutno řešit tento problém v konkrétním člověku.

Alkohol – favorizuje bohaté řidiče

Alkohol je drahá záležitost. Jeho instalování a údržbu si mohou většinou dovolit delikventní řidiči s vysokým příjmem a tím se mohou vyhnout dlouhodobému odebrání řidičského průkazu. Ekonomická disparita jednoznačně upřednostňuje ty delikventní řidiče, kteří mohou zaplatit alkohol a tím si “koupit” kratší období, kdy nesmějí řídit auto.

Alkohol – všem na očích

Foukání do trubičky (pro změření hladiny alkoholu v krvi) na veřejnosti (např. při vyzvedávání dětí ze školky či školy, u benzínky, na firemním parkovišti před zraky kolegů apod.) považovala více než polovina účastníků za veřejné ztrapnění. Mimoto existuje ještě celá řada nedořešených problémů týkajících se ochrany osobních dat ve spojení s užitím alkoholu.

Zvážíme-li poznatky a zkušenosti s užitím alkoholů z jiných zemí můžeme zkonstatovat, že instalace alkoholů u profesionálních řidičů je velmi účinné opatření. U privátních řidičů tomu tak ovšem není, pozitivní dopad nelze jednoznačně prokázat. Střízlivý odhad napovídá, že větší bezpečnosti v provozu nebude dosaženo preventivně-odrazujícím odebráním řidičského průkazu pokud dané opatření (alkolok) není vázán na doprovodnou hloubkovou profesionální psychologickou intervenci. Mimoto je potřebná dlouhodobá evaluace této procedury potvrzená nezávislými experty.

Résumé:

- Alkohol je efektivní jen po dobu instalace.
- Bez simultánní psychologické intervence pozitivní účinek alkoholů zmizí, protože nebylo dosaženo žádoucí změny v postojích a v chování.
- Počet ilegálních jízd (pod vlivem alkoholu) v daném vzorku N = 324 byl méně než 10%. Ilegální jízdy byly převážně privátního charakteru, nikoliv pro profesní účely. Tvzení, že alkohol limituje profesní jízdy (v opilosti) nelze proto podpořit.
- Delikventní řidiči přiznali, že mají k dispozici několik jiných vozidel – je pro ně proto snadné vyhnout se alkoholů.
- Více než polovina respondentů se obávala možného zneužití soukromých údajů.
- Více než polovina respondentů se obávala veřejného ztrapnění, v případě že by byli spatřeni, když dýchají do trubičky před nastartováním auta.

Kontakt

Dr. Christine Chaloupka-Risser, Factum OG, Danhausergasse 6, 1040 Wien, Tel.: +43 1 5041546
Email: christine.chaloupka@factum.at www.factum.at

Mag. Bettina Schützhofer, sicher unterwegs – dopravně-psychologická vyšetření GmbH,
Schottenfeldgasse 28/8, 1070 Wien Tel.: +43 1 9575038
Email: b.schuetzhofer@sicherunterwegs.at www.sicherunterwegs.at

Mag. Carola Strobl-Unterweger, Führerschein. In Guten Händen bei Test und Nachschulung. (Řidičák. V dobrých rukou při testech a doškolování). Strobl, Gfrerer & Strauß GmbH, Radetzkystraße 1, 8010 Graz, Tel.: +43 316 82 91 00
Email: office@strobl-unterweger.at www.strobl-unterweger.at